

અનુક્રમણિકા

1. અઝાન અને ઇકામતનો પરિચય.....	5
2. અઝાન અને ઇકામત.....	6
3. વુઝૂનો પરિચય.....	9
4. નમાઝ - ક્રમબદ્ધ સમજૂતી.....	15
5. તા'કીબાત.....	22
6. કલેમો.....	27
7. ઇસ્લામ.....	28
8. તોહીદ.....	31
9. અદ્લ.....	36
10. નબુવ્વત.....	38
11. ઇમામત.....	41
12. કયામત.....	43
13. નમાઝની વાજિબ ક્રિયાઓ.....	46
14. વાજિબ રુક્ન અને વાજિબ ગેરરુક્ન.....	48
15. નિયત.....	50
16. તકબીરતુલ એહરામ.....	52

17. કયામ.....	54
18. નમાઝની અંદર કિરઅત.....	56
19. કુનૂત.....	58
20. રુકૂઅ.....	59
21. સજ્દા.....	61
22. તથાહુદુદ.....	65
23. સલામ.....	67
24. તરતીબ અને મુવાલાત.....	69
25. ગુસ્લનો પરિચય.....	70
26. નજસતનો પરિચય.....	73
27. પાયખાનામાં જવા આવવાના આદાબ.....	74
28. અહકામુલ ઈસ્તિબરા.....	76
29. તહારતનો પરિચય.....	78

સબક 1 : અઝાન અને ઈકામતનો પરિચય

અઝાન અને ઈકામતની શરતો :

- દરેક મુસલમાન ઉપર પંજગાના વાજિબ નમાઝ પહેલાં અઝાન અને ઈકામત પઢવી મુસ્તહબ છે.
- અઝાન અને ઈકામત ત્યારે જ પઢવી જોઈએ કે જ્યારે નમાઝનો સમય શરૂ થઈ ગયો હોય, તેના પહેલાં નહીં.
- મુસ્તહબ છે કે અઝાન પઢતા સમયે મુઅઝિઝને કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને ઊભા રહેવું જોઈએ, વુઝૂ કરેલું હોવું જોઈએ, પોતાના બન્ને હાથ કાનો પર મૂકેલા હોવા જોઈએ અને મોટા અવાજે અઝાન કહેવી જોઈએ.

સબક 2 : અઝાન અને ઇકામત

અઝાન

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૪ વખત

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

હું ગવાહી આપું છું કે કોઈ ખુદા નથી

૨ વખત

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ

અલ્લાહના સિવાય.

હું ગવાહી આપું છું કે મોહંમદ (સ.)

૨ વખત

اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ

અલ્લાહના રસૂલ છે.

હું ગવાહી આપું છું કે અલી (અ.)

૨ વખત

اَشْهَدُ اَنَّ عَلِيًّا وَّلِيُّ اللّٰهِ وَوَصِيٌّ

અલ્લાહના વલી છે અને રસૂલલ્લાહ

(સ.)ના વસી છે.

رَّسُوْلُ اللّٰهِ

આગળ વધો નમાઝ તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ

આગળ વધો કામચાખી તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ

આગળ વધો સૌથી સારા કાર્ય તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

કોઈ ખુદા નથી અલ્લાહના સિવાય.

૨ વખત

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

ઈકામત

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

હું ગવાહી આપું છું કે કોઈ ખુદા નથી

૨ વખત

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

અલ્લાહના સિવાય.

હું ગવાહી આપું છું કે મોહંમદ (સ.)

૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

અલ્લાહના રસૂલ છે.

હું ગવાહી આપું છું કે અલી (અ.)

૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَليُّ اللَّهِ وَوَصِيُّ

અલ્લાહના વલી છે અને રસૂલઅલ્લાહ

(સ.)ના વસી છે.

رَسُولِ اللَّهِ

આગળ વધો નમાઝ તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ

આગળ વધો કામચાબી તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ

આગળ વધો સૌથી સારા કાર્ય તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

નમાઝ શરૂ થઈ ચૂકી છે.

૨ વખત

قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

કોઈ ખુદા નથી અલ્લાહના સિવાય.

૧ વખત

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

સબક 3 : વુઝૂનો પરિચય

વુઝૂ આપણને રૂહાની રીતે પાક કરવાની એક ખાસ રીત છે.

વુઝૂ આ પ્રમાણે થાય છે :

- ચહેરો ધોવો.
- હાથ ધોવા. (પહેલાં જમણો હાથ, પછી ડાબો હાથ)
- માથાનો મસ્લ કરવો.
- બન્ને પગના મસ્લ કરવા. (પહેલાં જમણા પગનો, પછી ડાબા પગનો)

વુઝૂ આ પ્રમાણેનાં કાર્યો માટે વાજિબ છે :

- નમાઝ માટે.
- હજ અને ઉમરા દરમિયાન ખાના-એ-કા'બાના સાત તવાફ માટે.
- અલ્લાહના નામ અને કુરઆનના અક્ષરોને અડકવા માટે.

વુઝૂ આ પ્રમાણેનાં કાર્યો માટે મુસ્તહબ છે :

- સૂઈ જવા માટે.

- ઈમામવાડામાં દાખલ થવા માટે.
- ગુસ્સો આવે ત્યારે.
- રસૂલલ્લાહ (સ.) અને અઈમ્મા (અ.)ના રોઝામાં દાખલ થવા માટે. દા.ત., મશહદ-ઈરાન, જન્નતુલ બકી-મદીના, નજફ-ઈરાક, વિગેરે આ બધા રોઝાઓમાં દાખલ થવા માટે વુઝૂ કરવું મુસ્તહબ છે.

નિયત : હું વુઝૂ કરું છું.....માટે.....કુર્બતન ઈલલ્લાહ.

પાણી આ પ્રમાણે હોવું જોઈએ :

- તાહિર એટલે કે પાક. ખાલિસ એટલે કે અમિશ્રિત. એમાં કોઈ વસ્તુ ભેળવેલી ન હોવી જોઈએ.
- મુબાહ એટલે કે માલિકની રજા લઈને મેળવેલું પાણી હોવું જોઈએ.
- વુઝૂ કરવા માટે તથા અન્ય ઉપયોગ માટે પૂરતું પાણી હોવું જોઈએ.

વુઝૂ કરતાં પહેલાં શરીરનાં બધાં અંગો પાક હોવા જોઈએ.

તરતીબ એટલે કે ક્રમવાર અને મુવાલાત એટલે કે વિધન કે વકફો કર્યા વગર વુઝૂ કરવું જોઈએ.

વુઝૂની ક્રમબદ્ધ સમજૂતી :**1. સુન્નત કાર્યો :**

- હાથ ધોવા.
- કુલ્લી કરવી.
- નાકમાં પાણી નાખવું.

જો તમે આ કાર્યો કરશો તો તમને સવાબ મળશે, પરંતુ જો તમે આ કાર્યો નહીં કરો તો પણ વુઝૂ સહીદ છે.

2. વાજિબ કાર્યો :

- નિયત કરવી.
- ચહેરો ધોવો.
- હાથ ધોવા.
- માથાનો મસ્હ કરવો
- પગના મસ્હ કરવા.

આ કાર્યો કરવાં જરૂરી છે. જો તમે આ કાર્યો નહીં કરો તો વુઝૂ બાતિલ થઈ જશે.

વાજિબ કાર્યોનું વર્ણન :

સૌથી પહેલાં તમારા જમણા હાથમાં પાણી લો અને તેને તમારા કપાળ ઉપર વાળ ઊગવાની જગ્યાએ ઢોળો, પછી તમારા હાથ વડે ત્યાંથી લઈને દાઢી સુધી ધોઈ નાખો. આવું કરતી વખતે તમારા અંગૂઠા અને વચલી આંગળીને પહોળા કરીને જેટલો ચહેરો સમાય તેટલો ચહેરો ધોવો.

- તમારો ચહેરો એક વખત ધોવો વાજિબ છે.
- તમારા ચહેરાને બે વાર ધોવો મુસ્તહબ છે.
- અને તેને ત્રણ અથવા વધુ વાર ધોવો હરામ છે.

તમારા ચહેરાને અને હાથોને ઉપરથી નીચે સુધી ધોવા જરૂરી છે. તમે નીચેથી ઉપર સુધી ધોશો તો વુઝૂ બાતિલ થઈ જશે.

પછી તમે તમારા હાથોને કોણીથી લઈને આંગળીઓના ટેરવા સુધી પહેલાં ડાબા હાથ વડે જમણા હાથને, અને પછી જમણા હાથ વડે ડાબા હાથને ધોવો. કોણીનો કોઈ પણ ભાગ રહી ન જાય માટે કોણી કરતાં થોડે ઉપરથી પાણી રેડવાનું શરૂ કરો.

- હાથોને એક વાર ધોવા વાજિબ છે.
- હાથોને બે વાર ધોવા મુસ્તહબ છે.
- અને તેમને ત્રણ અથવા વધારે વાર ધોવા હરામ છે.

આટલું કરી લીધા પછી, તમારા જમણા ભીના હાથ વડે માથાની વચ્ચેથી લઈને વાળ ઊગવાની જગ્યા સુધી ત્રણ આંગળીઓ વડે કપાળને અડક્યા વગર મસલ કરવા એટલે કે પાણીથી લૂછવું. તમારા ચહેરાનું પાણી અને માથાનું પાણી ભેગું ન થવું જોઈએ. આવું એક જ વાર કરવું.

છેલ્લે જમણા હાથની ભીની આંગળીઓ વડે જમણા પગના ઉપરના ભાગમાં પગની આંગળીઓના ટેરવાથી લઈને પંજના સાંધા સુધી મસલ કરવા. આવી જ રીતે ડાબા હાથ વડે ડાબા પગનો મસલ કરવો. બન્ને પગના મસલ એક એક વાર કરવા.

મુખ્તેલાત :

મુખ્તેલાતે વુઝૂ એટલે વુઝૂને બાતિલ કરવાવાળી વસ્તુઓ.

- પાયખાનામાં જવું.
- હવાનું નીકળવું.
- ઊંઘી જવું.
- બેભાન થઈ જવું.

સવાલ 1 : આસિયા અને ફાતેમા વુઝૂ કરી રહ્યા હતા. તેમની બહેન ઝહરા પણ આવી ગઈ. તે બન્નેએ જલ્દી જલ્દી પોતાના હાથ લૂછી લીધા અને તેમની બહેન પાસે વાતો કરવા ચાલ્યા.

ગયા. ઝલરા વીસ મિનિટ પછી પાછી ચાલી ગઈ એટલે તેમણે પોતાનું વુઝૂ પૂરું કરવાનું શરૂ કરી દીધું. શું તેમનું વુઝૂ સહીદ છે ? શા માટે ?

સવાલ 2 : મોહંમદ વુઝૂ કરવા માટે નળ તરફ જઈ રહ્યો હતો કે તેનો પગ ગાલીચા ઉપર એક ભીનાશમાં પડી ગયો. તેની માએ કહ્યું કે તેમની સહેલીની બેબીએ ગાલીચાને નજિસ કરી દીધો હતો. મોહંમદે કાગળ વડે પગને લૂછી લીધો અને કહેવા લાગ્યો કે, હું વુઝૂ કરી લીધા પછી પગના તળિયાને ધોઈ નાખીશ. શું આવું કરવું યોગ્ય છે ? શા માટે ?

સબક 4 : નમાઝ - ક્રમબદ્ધ સમજૂતી

1. નિયત : હું નમાઝ પઢું છું.....સ્કાત.....ની વાજિબ અથવા સુન્નત કુર્બાન ઈલલાહ

2. તકબીરતુલ ઓહરામ : **اللَّهُ أَكْبَرُ**

3. કયામ :

(1) સૂરએ ફાતેહા :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ﴿٧﴾

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٨﴾

(2) સૂરએ ઈબ્રાહીમ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

اللَّهُ الصَّمَدُ

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

4. કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅ :

બે ઘડી ચૂપચાપ ઊભા રહેવું જેને કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅ કહેવાય છે.

اللَّهُ أَكْبَرُ

5. રુકૂઅમાં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

6. રુકૂઅ પછીનો કયામ :

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ
اللَّهُ أَكْبَرُ

7. સજ્ઞા માં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

8. કબીદમાં :

اللَّهُ أَكْبَرُ
أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ
اللَّهُ أَكْبَرُ

9. સજ્ઞા માં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

10. કબીદમાં :

اللَّهُ أَكْبَرُ

11. બીજી રકાત માટે ઊભા થતાં થતાં :

بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُ وَأَقْعُدُ

12. બીજી સ્કાતમાં સૂરએ ફાતેહા અને સૂરએ ઈખલાસની તિલાવત પછી **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહી

દુઆએ કુનૂત પઢવું.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ
لَنَا وَارْحَمْنَا، وَعَافِنَا وَأَعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ

અથવા

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

રુકૂઅ, કયામ, સજ્દા, કઊંદ, સજ્દા, કઊંદ બિલકુલ પહેલી સ્કાતની જેમ બજાવી લાવવા.

બીજી સ્કાતની અંદર જો નમાઝ બે સ્કાતની હોય તો બીજી સ્કાતમાં તશાહહુદ અને સલામ બન્ને

પઢી લો.

13. તસ્બીહાતે અર્બઆ :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

14. તશ્લુદ :

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ
إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

15. તશ્લુદ પછીની ત્રણ સલામ :

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ،
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

સબક 5 : તા'કીબાત

તા'કીબાત એટલે નમાઝ પછી પઢવામાં આવતી દુઆ અથવા તસ્બીહ.

મુસ્તહબ છે કે આ ત્રણ ઝિક્ર વડે અલ્લાહની તસ્બીહ કરવામાં આવે. ત્રણેય ઝિક્ર આ પ્રમાણે છે.

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૩૪ વખત

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

બધી પ્રશંસા અલ્લાહની છે.

૩૩ વખત

سُبْحَانَ اللّٰهِ

પાક છે અલ્લાહ.

૩૩ વખત

આ તસ્બીહને તસ્બીહે ફાતેમા ઝહરા કહેવામાં આવે છે કારણ કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આ તસ્બીહ જનાબે ફાતેમા ઝહરા (સ.)ને શીખવી છે.

તા'કીબાતમાં ઘણી દુઆઓ છે. તમારે કોશિશ કરવી કે દરેક વાજિબ નમાઝ પછીની તા'કીબાતમાં પઢવાની દુઆ મોઢે કરી લો.

ઝોહરૈનની વાજિબ નમાઝ પછીની તા'કીબાત :

મૌલા અલી (અ.)થી રિવાયત છે કે રસૂલલ્લાહ (સ.) નીચેની દુઆ પઢતા હતા :

ઝોહરની તા'કીબાત :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، الْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ
مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، اللَّهُمَّ لَا تَدْعُ لِي
ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ، وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ، وَلَا سُقْمًا إِلَّا شَفَيْتَهُ، وَلَا عَيْبًا
إِلَّا سَتَرْتَهُ، وَلَا رِزْقًا إِلَّا بَسَطْتَهُ، وَلَا خَوْفًا إِلَّا أَمَنْتَهُ، وَلَا سُوءًا إِلَّا
صَرَفْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا وَلِي فِيهَا صَلَاحٌ إِلَّا قَضَيْتَهَا، يَا
أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

(ખુદાએ અઝીમ અને હલીમ સિવાય કોઈ મા'બૂદ નથી. રબ્બે અર્શે બરીના સિવાય કોઈ ઈલાહી

નથી. હમ્દ આલમીનના પાલનહાર ખુદાના જ માટે છે. અય ખુદા ! તું તારાથી રહેમતના

વસીલાઓ અને યકીની (ખરેખરી) મઝફેરતનો સવાલ કરું છું, દરેક નેકીથી હિસ્સો મેળવવા અને

દરેક ગુનાથી બચાવનો તલબગાર છું. અય મા'બૂદ ! મારા ઉપર ગુનાઓનો બોજો ન નાખ,

પરંતુ એ જેને તું બક્ષી દે. કોઈ ગમ ન આપ, પરંતુ એ જે તું દૂર કરી દે. બીમારી ન આપ, પરંતુ

એ જેનાથી શિક્ષા અતા કરે. એબ ન લગાવ, પરંતુ એ જેને તું છૂપાવી રાખે. રોજી ન આપ,

પરંતુ એ કે જેમાં બરકત અતા કરે. ખોફ ન હોય, પરંતુ એ કે જેનાથી તું અમન (શાંતિ) અતા કરે. બૂરાઈ ન આવે, પરંતુ એ જેને તું હટાવી દે. કોઈ હાજત ન હોય, પરંતુ એ જેને તું પૂરી કરે અને તેમાં તારી રઝા અને મારી બહેતરી (બલાઈ) હોય. અય બધાથી વધારે રહેમ કરવાવાળા !

(આવું જ કર, અય તમામ દુનિયાઓના પરવરદિગાર !)

અસ્રની તા'કીબાત :

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ،
 ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَأَسْأَلُهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ تَوْبَةً عَبْدٍ ذَلِيلٍ خَاضِعٍ
 فَقِيرٍ بَائِسٍ مُسْكِينٍ مُسْتَكِينٍ مُسْتَحِيرٍ، لَا يَمْلِكُ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا
 وَلَا مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نَشُورًا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ،
 وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ صَلَوةٍ لَا تَرْفَعُ، وَمِنْ دُعَاءٍ
 لَا يُسْمَعُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ، وَالْفَرَجَ بَعْدَ الْكَرْبِ،
 وَالرَّخَاءَ بَعْدَ الشَّدَّةِ، اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،
 أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

(એ ખુદાથી બક્ષિસ ચાહું છું કે જેના સિવાય કોઈ મા'બૂદ નથી. તે જીવતો અને કાયમ છે. મોટો રહેમ કરવાવાળો, મહેરબાન, જલાલતવાળો અને પ્રતિષ્ઠાવાળો છે. હું તેનાથી સવાલ કરું છું કે તે એના વિનમ્ર, કમજોર, મોહતાજ, મુસીબતમાં ફસાયેલા, મિસ્કીન, બિયારા, પનાહ ચાહનાર બંદાની તોબા કબૂલ કરે. જે પોતાના નફા અને નુકસાનનો માલિક નથી, ન તે પોતાના મોત, હયાત અને આખેરત પર કાબૂ રાખે છે. અય મા'બૂદ ! હું અસંતોષી નફ્સ, ખોફ ન રાખનાર દિલ, નફો ન આપવાવાળું ઈલ્મ, કબૂલ ન થવાવાળી અને ન સાંભળનારી દુઆથી તારી પનાહ ચાહું છું. અય મા'બૂદ ! હું તારાથી સવાલ કરું છું કે મને મુશ્કેલી પછી આસાની, દુઃખ પછી સુખ અને તંગીના પછી વિશાળતા આપ. અય ખુદાયા ! અમારી પાસે જે નેઅમત છે તે તારા તરફથી છે. તારા સિવાય કોઈ મા'બૂદ નથી. હું તારાથી બક્ષિસ ચાહું છું અને તારી હુઝૂરમાં તોબા કરું છું.)

ઝિયારત :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَدِيجَةَ الْكُبْرَى

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَسَنَ الْمُجْتَبَى

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ وَعَلَى التَّسْعَةِ الْمَعْصُومِينَ مِنْ

ذُرِّيَّتِكَ، عَلِيِّ ابْنِ الْحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ، وَجَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى ابْنِ

جَعْفَرٍ، وَعَلِيِّ ابْنِ مُوسَى، وَمُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ، وَعَلِيِّ ابْنِ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنِ ابْنِ عَلِيٍّ،

وَالْحُجَّةِ ابْنِ الْحَسَنِ عَجَّلَ اللَّهُ فَرَجَهُ، وَسَهَّلَ اللَّهُ مَخْرَجَهُ وَظَهْرَهُ

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

સબક 6 : કલેમો

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(કોઈ ઈલાહી નથી અલ્લાહના સિવાય.)

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

(મોહંમદ (સ.) અલ્લાહના રસૂલ છે.)

عَلِيٌّ وَوَلِيُّ اللَّهِ

(અલી (અ.) અલ્લાહના વલી છે.)

وَوَصِيُّ رَسُولِ اللَّهِ

(અને રસૂલઅલ્લાહના વસી છે.)

સબક 7 : ઈસ્લામ

ભાગ 1

ઈસ્લામ એટલે અલ્લાહની ઈચ્છાને સમર્પિત થઈ જવું અને તેનું આજ્ઞાપાલન કરવું.

અલ્લાહે આપણને બનાવ્યા છે. એ જાણે છે કે આપણા માટે શું સારું અને શું ખરાબ છે.

ઈસ્લામના હુકમ પ્રમાણે ચાલીને આપણને એ સંતોષ મળશે કે આપણે અલ્લાહની મરજી મુજબ ચાલીએ છીએ.

બીજા બધા મઝહબોને તેમના સ્થાપકોના નામ ઉપરથી અથવા તો જે જગ્યાએ સૌ પ્રથમ તે મઝહબ આવ્યો તે જગ્યાના નામ ઉપરથી ઓળખવામાં આવે છે.

દા.ત.,

- યહૂદી મઝહબ યહૂદા નામની જગ્યાએ વસતા યહૂદા નામના કબીલા ઉપરથી ઓળખવામાં આવે છે.
- ઈસાઈ મઝહબ હઝરત ઈસા (અ.)ના નામ ઉપરથી ઓળખવામાં આવે છે.

પરંતુ ઈસ્લામ મઝહબ હઝરત મોહંમદ (સ.)ના નામ ઉપરથી ઓળખવામાં નથી આવતો કારણ કે આપણે એવું નથી માનતા કે તેઓ ઈસ્લામ મઝહબના સ્થાપક હતા. ઈસ્લામ એ અલ્લાહનો મઝહબ છે.

કુરઆને મજીદમાં સૂરએ આલે ઈમરાનની આયત નં - ૧૯ માં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે,

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

(બેશક, અલ્લાહની નજીકનો દીન ઈસ્લામ છે.)

૧,૨૪,૦૦૦ નબીઓ હઝરત આદમ (અ.)થી લઈને હઝરત મોહંમદ (સ.) સુધી ઈસ્લામની જ તબ્લીગ કરતા આવ્યા છે.

બધા નબીઓની મૂળ હિદાયત એક જ હતી, પરંતુ નબીઓના સમય પ્રમાણે અને લોકોની સમજદારી પ્રમાણે શરીઅત બદલાતી રહેતી હતી.

બધા નબીઓએ શિખવ્યું છે કે અલ્લાહ એક છે અને તેઓ પોતે એના નબીઓ છે, પરંતુ અલ્લાહની હિકમત પ્રમાણે જેમ જેમ લોકો સમજતા ગયા તેમ તેમ નવી નવી શરીઅતો આવતી

ગઈ. છેલ્લે સંપૂર્ણ દીને ઈસ્લામ રસૂલલ્લાહ (સ.) વડે દુનિયામાં મોકલવામાં આવ્યો. એમના માનનારાઓને આ મઝહબનો પૂરો ફાયદો પહોંચી રહ્યો છે.

ભાગ 2

ઉસૂલે દીન પાંચ છે :

- તોહીદ : અલ્લાહ એક છે.
- અદ્લ : અલ્લાહ ઈન્સાફવાળો છે.
- નબુવ્વત : અલ્લાહે મોકલેલ ૧,૨૪,૦૦૦ પયગમ્બરો.
- ઈમામત : અલ્લાહે મોકલેલ બાર ઈમામો.
- કયામત : હિસાબ કિતાબનો દિવસ

સબક 8 : તોહીદ

તોહીદ એટલે અલ્લાહ એક છે.

કુરઆને મજીદમાં તોહીદને સૂરએ ઈખ્લાસમાં સમજાવવામાં આવી છે.

સૂરએ ઈખ્લાસની વિશિષ્ટતાઓ :

- સૂરએ ઈખ્લાસ મક્કી છે.
- તેની ચાર આયતો છે.
- કુરઆને મજીદમાં તે ૧૧૨ નંબરનો સૂરો છે.
- આ સૂરો કુરઆને મજીદના વધારે ફઝીલત ધરાવતા સૂરાઓમાંથી એક સૂરો છે.
- આ સૂરો ત્યારે નાઝિલ થયો કે જ્યારે યહૂદીઓએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અલ્લાહનું વર્ણન કરવાનું કહ્યું.

ચાલો, આપણે સૂરએ ઈખ્લાસને પઢીને ‘લા ઈલાહા ઇલ્લલ્લાહ’ એટલે કે ‘કોઈ ખુદા નથી સિવાય અલ્લાહના’ આ વાતને સમજીએ.

‘ઇખ્લાસ’ એટલે કે ‘એકત્વ.’ તેનો અર્થ એ કે સૂરએ ઇખ્લાસ અલ્લાહના એકત્વનું બહુ જ સારી રીતે વર્ણન કરે છે. આ સૂરો આપણને સમજાવે છે કે શા માટે અને કેવી રીતે અલ્લાહ એક જ છે. માટે આ સૂરાને ક્યારેક સૂરએ ‘તોહીદ’ પણ કહેવાય છે.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(નામ વડે અલ્લાહના કે જે રહમાન અને રહીમ છે.)

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

(કહી દે, તે અલ્લાહ અહદ છે.)

اللَّهُ الصَّمَدُ

(અલ્લાહ સમદ છે.)

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

(અલ્લાહે નથી જન્મ આપ્યો કે પોતે જન્મ્યો.)

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

(અને શક્ય નથી તેનો બરાબરીનો કોઈ સાથી.)

શું તમે જાણો છો કે આ સૂરાની ત્રણ વાર તિલાવત કરવાનો સવાબ એટલો છે કે જાણે આપણે આખા કુરઆને મજીદને પઢી લીધું હોય ?

- જ્યારે આ સૂરાની તિલાવત એક વાર કરવામાં આવે છે ત્યારે તિલાવત કરનારા ઉપર અલ્લાહની રહેમત વરસે છે.
- જ્યારે આ સૂરાની તિલાવત બે વાર કરવામાં આવે છે તો તિલાવત કરનારના આખા પરિવાર ઉપર રહેમત વરસે છે.
- જ્યારે આ સૂરાની તિલાવત ત્રણ વાર કરવામાં આવે છે ત્યારે અલ્લાહની રહેમત તિલાવત કરનાર ઉપર, તેના પરિવાર ઉપર અને તેના પાડોશીઓ ઉપર વરસે છે.

જ્યારે તમે તોહીદમાં માનો તો એનો અર્થ એ કે તમે માનો છો કે :

- અલ્લાહ એક જ છે કે જેની તમે ઈબાદત કરો છો,
- ફક્ત અલ્લાહ ઉપર જ તમે આધાર રાખો છો અને
- ફક્ત અલ્લાહ માટે જ તમે બધાં કાર્યો કરો છો.

જ્યારે તમે ખરેખર અલ્લાહ પર આધાર રાખતા થઈ જશો તો તમને કોઈની પણ જરૂર નહીં રહે અને તમે કોઈનાથી પણ નહીં ડરો.

અલ્લાહના વજૂદ વિષેની વાર્તા

એક દિવસ એક માણસ હંમેશની જેમ હજમની દુકાનમાં વાળ કપાવવા અને દાઢી બનાવવા ગયો. હજમની સાથે તેની વાતચીત થઈ. તેમણે ઘણા બધા વિષયો પર વાતચીત કરી. છેવટે વાતચીત અલ્લાહના વિષય ઉપર આવી.

હજમે કહ્યું કે, “જુઓ ભાઈ ! હું તો નથી માનતો કે અલ્લાહ છે.”

“તમે આવું કેમ કહો છો ?” ગ્રાહકે પૂછ્યું.

હજમે જવાબ આપ્યો, “આ તો સહેલી જ વાત છે. તમે રસ્તા ઉપર જાઓ તમને ખબર પડી જશે કે અલ્લાહ નથી. મને બતાવો, જો અલ્લાહ હોત તો આટલા બધા લોકો બીમાર હોત ? આટલા બધા બાળકો યતીમ હોત ? જો ખરેખર અલ્લાહ હોત તો કોઈ દુઃખી જ ન હોત. જે અલ્લાહ આટલું બધું દુઃખ થવા દે તેને હું માનતો જ નથી.”

ગ્રાહકે થોડો વિચાર કર્યો, પરંતુ તેણે જવાબ ન આપ્યો કારણ કે તે વિવાદમાં પડવા માગતો ન હતો.

હજમે પોતાનું કામ પૂરું કર્યું અને ગ્રાહક દુકાન છોડીને બહાર આવ્યો.

દુકાનની બહાર તેણે એક માણસને જોયો કે જેના વાળ લાંબા લાંબા અને દાઢી લાંબી લાંબી હતી. એવું લાગતું હતું કે લાંબા સમયથી તેણે હજમત કરાવી નહીં હોય. તે નાહેલો ધોયેલો પણ લાગતો ન હતો.

ગ્રાહક પાછો દુકાનમાં ગયો અને હજમને જઈને કહેવા લાગ્યો કે, “તમને ખબર છે કે દુનિયામાં કોઈ હજમ જ નથી ?”

હજમ આશ્ચર્યમાં પડી ગયો. તેણે કહ્યું કે, “તમે આવું કેવી રીતે કહી શકો છો ? હું આ ઊભો અને હું હજમ છું અને હમણાં હમણાં તો મેં તમારી હજમત કરી છે !”

ગ્રાહકે જવાબ આપ્યો કે, “ના, દુનિયામાં કોઈ હજમ જ નથી કારણ કે દુનિયામાં હજમ હોત તો જે માણસ બહાર બેઠેલો છે તેવા લાંબા લાંબા વાળ અને લાંબી લાંબી દાઢીવાળો કોઈ માણસ જ દુનિયામાં ન હોત.”

હજમે કહ્યું કે, “દુનિયામાં હજમ તો છે, પણ કોઈ હજમ પાસે ન જાય તો તેમાં હજમ શું કરે ?”

“બરાબર.” ગ્રાહકે જવાબ આપ્યો.

“આ જ મુદ્દાની વાત છે. અલ્લાહ અસ્તિત્વ ધરાવે છે, પરંતુ આવું બને છે કે લોકો તેની પાસે જતા નથી અને લોકો તેને શોધવા નીકળતા નથી, માટે દુનિયામાં આટલું બધું દુઃખ છે.”

સબક 9 : અદ્લ

અદ્લ એટલે કે અલ્લાહ ઈન્સાફવાળો છે.

અલ્લાહના ઈન્સાફનો અર્થ એ નથી કે અલ્લાહ બધા માટે સરખો છે. ઈન્સાફ અને સરખાપણું એ એક વસ્તુ નથી.

જ્યારે અલ્લાહ માટે ઈન્સાફ શબ્દ વાપરવામાં આવે છે તો તેનો અર્થ એ થાય છે કે અલ્લાહ પોતાની ખિલ્તની જરૂરિયાત માટે સંતુલન જાળવી રાખે છે.

અદ્લ તોલીદનો ભાગ છે અને તેનો અર્થ અલ્લાહના ઈન્સાફ ઉપર ઈમાન રાખવું એવો થાય છે.

અલ્લાહ આપણને આપણાં કાર્યો પ્રમાણે જઝા અથવા સજા આપશે, માટે એવું માની ન શકાય કે કોઈનાં પણ કાર્યો અલ્લાહની મરજીથી થાય છે અને તેની પોતાની મરજીથી થતાં નથી.

ઈસ્લામમાં આવું માનવું તદ્દન હરામ છે કે અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલાએ આપણી તકદીર પહેલાંથી જ લખી નાખી છે, માટે આપણે જે કંઈ નેકી અને બદી કરીએ છીએ એ અલ્લાહની

મરજીથી કરીએ છીએ અને આપણને નેકી અને બદીમાંથી કોઈને અપનાવવાનો કે છોડી દેવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

જે લોકો આવું જુઠ્ઠું બોલે છે તે લોકો આવી વાતો એટલા માટે કરે છે કે તેમને પોતાની બૂરાઈઓની નિરબત અલ્લાહ સાથે કરી દેવી હોય છે અને પોતાની નેકીનો દાવો પોતે કરવો હોય છે.

જો અલ્લાહ જ આપણને આપણાં કાર્યો કરાવતો હોય અને અલ્લાહે પહેલાંથી જ નક્કી કરી લીધું હોય કે આપણે આપણું જીવન કેવી રીતે જીવીએ તો પછી આપણી નેકીની જઝા અને બદીની સજા અલ્લાહને થવી જોઈએ. આપણે જાણીએ છીએ કે આ વાત સાચી નથી.

જો અલ્લાહ આપણને કેટલાંક કાર્યો કરાવતો હોય અને કેટલાંક કાર્યોને આપણા ઉપર છોડી દેતો હોય તો કયામતના દિવસે આપણાં કાર્યોની સજા અને જઝા અલ્લાહની સાથે વહેંચવી પડે. આપણે જાણીએ છીએ કે આ પણ સાચું નથી.

માટે હવે છેલ્લી વાત વધે છે કે આપણાં બધાં કાર્યોની જવાબદારી આપણી પોતાની છે અને એટલા જ માટે કયામતના દિવસે આપણને પોતાને જ આપણાં કાર્યોની સજા અને જઝા મળશે.

સબક 10 : નબુવ્વત

અલ્લાહે આપણી હિદાયત માટે ૧,૨૪,૦૦૦ નબીઓને મોકલ્યા. પહેલા નબી હઝરત આદમ (અ.) હતા અને છેલ્લા નબી હઝરત મોહંમદ (સ.) છે.

અલ્લાહ નબીઓ સાથે ત્રણ રીતે વાતચીત કરે છે :

- સીધે સીધી વાતચીત. દા.ત., હઝરત મૂસા (અ.) સાથે.
- સપનામાં વાતચીત. દા.ત., હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.) સાથે.
- જિબ્રઈલ ફરિશ્તા મારફતે વાતચીત. દા.ત., હઝરત મોહંમદ (સ.) સાથે.

નબીઓની સિક્તો આ મુજબ છે :

- તેઓ અલ્લાહના પસંદ કરેલા હોય છે.
- તેઓ માઅસૂમ હોય છે. તેઓ ગુના તો નથી કરતા પણ તેની સાથે સાથે તેમનાથી ભૂલચૂક પણ થતી નથી.
- તેમની પાસે મોઅજિઝા હોય છે.
- તેઓ પોતાના સમયના સૌથી સારા અખ્લાકવાળા અને સૌથી વધારે ઈલ્મવાળા હોય છે.

પાંચ નબીઓને ઉલુલ અઝમ નબીઓ કહેવામાં આવે છે :

હઝરત નૂહ (અ.)

حَضْرَت نُوحٍ عَلَيْهِ السَّلَام

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)

حَضْرَت إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام

હઝરત મૂસા (અ.)

حَضْرَت مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَام

હઝરત ઈસા (અ.)

حَضْرَت عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَام

હઝરત મોહમ્મદ (સ.)

حَضْرَت مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

નબીઓ હંમેશાં નવી શરીઅતને કિતાબની અંદર સંકલિત કરી લેતા હતા. આ કિતાબોને આસમાની કિતાબો કહેવાય છે.

હઝરત નૂહ (અ.) અને હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.) પાસે પણ આસમાની કિતાબો હતી, પરંતુ આજના સમયમાં તેમના વિષે કોઈ જાણતું નથી.

બીજી કિતાબો કે જેમના વિષે આપણે જાણીએ છીએ તે આ પ્રમાણે છે :

- ઝબૂર : જે હઝરત દાવૂદ (અ.) ઉપર નાઝિલ થઈ.

- તૌરાત : જે હઝરત મૂસા (અ.) ઉપર નાઝિલ થઈ.
- ઈન્જિલ : જે હઝરત ઈસા (અ.) ઉપર નાઝિલ થઈ.
- કુરઆન : જે હઝરત મોહંમદ (સ.) ઉપર નાઝિલ થઈ.

સબક 11 : ઈમામત

ઈમામત એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.) પછી માઅસૂમ હાદીઓની આવશ્યકતાનો અકીદો.

અઈમ્મા એટલે ઈમામો. ઈમામ બાર છે.

નબીઓની જેમ જ અઈમ્માની સિક્તો આ પ્રમાણે છે :

- તે અલ્લાહના પસંદ થયેલા હોવા જોઈએ.
- તે માઅસૂમ હોવા જોઈએ એટલે કે ભૂલથીય ગુના કરતા ન હોવા જોઈએ.
- તેમની પાસે મોઅજિઝા હોવા જોઈએ.
- તે પોતાના સમયના સૌથી સારા અખ્લાકવાળા અને સૌથી વધારે ઈલ્મવાળા હોવા જોઈએ.

આપણા બારમા ઈમામ હઝરત મોહંમદ અલ-મહદી (અ.) ઈમામે ઝમાના છે અને આજે પણ હયાત છે.

જ્યારે આપણે આપણા બારમા ઈમામનું નામ સાંભળીએ તો આપણે,

- ઊભા થઈ જવું જોઈએ.
- આપણો જમણો હાથ કપાળ ઉપર મૂકવો જોઈએ.
- આપણું માથું ઝૂકાવીને તેમની તા'ઝીમ કરવી જોઈએ.

રસૂલલ્લાહ (સ.) એ ફરમાવ્યું છે કે, “જે મુસલમાન મરી જાય અને પોતાના જમાનાના ઈમામને ન ઓળખતો હોય તે જાહેલિયતની મોતે મરે છે.”

અઈમ્મા આપણી મદદ કરવા માટે છે અને જ્યારે કોઈ વાતમાં સમજ ન પડે અથવા આપણે ભૂલી જઈએ તો આપણને હિદાયત કરે છે અને તેઓ આપણા માટે અલ્લાહ પાસે દુઆ કરવા માટે છે.

સબક 12 : ક્યામત

ક્યામત એટલે કે હિસાબ કિતાબના દિવસ વિષેનો અકીદો.

ક્યામતની શી જરૂર છે ?

- અલ્લાહે આપણને કોઈ પણ મક્સદ વગર પેદા કર્યા નથી કે જાણે આપણે મરી ગયા એટલે આપણો અંત આવી ગયો.
- ક્યામતનું બીજું કારણ અદ્દલ. આપણી બધી નેકીઓનો બદલો દુનિયામાં જ મળી જતો નથી. દા.ત., મસ્જિદ બનાવવી અને બાળકને શિક્ષણ આપવું.

ઉપરનાં બન્ને કારણોના લીધે આપણને ક્યામતના દિવસની જરૂર છે કે જ્યારે આપણાં કાર્યોનો હિસાબ કિતાબ પૂરો થાય.

આખેરત :

મૃત્યુ પછી પણ જીવન છે. આપણે બધા મરી જઈશું અને પછી ક્યામતના દિવસે આપણ બધાને ઊભા કરવામાં આવશે અને આપણા અકીદાઓ અને કાર્યો પ્રમાણે આપણો ફેસલો થશે, જેવી રીતે કે પરહેઝગાર માણસને જઝા મળશે અને ગુનેગારને સજા મળશે.

જે કોઈ માણસનું ઈમાન સાચું હશે અને તે નેક કાર્યો કરશે જેવાં કે નમાઝ પઢશે, માહે રમઝાનમાં રોઝા રાખશે, ઝકાત અને ખુમ્સ આપશે, સદકા આપશે, યતીમોની દેખભાળ કરશે, ગરીબોને ખાવાનું ખવડાવશે અને આવી બધી નેકીઓ કરશે તેને અલ્લાહ તરફથી રહેમત મળશે અને તેને જન્નતમાં મોકલવામાં આવશે.

ક્યામતનો દિવસ ૫૦,૦૦૦ વર્ષનો લાંબો છે. ત્યારે સૂરજ ઘણો નીચે આવી જશે અને દુનિયા જાણે કે ગરમ કરવાથી લાલ થઈ ચૂકેલા તાંબા જેવી થઈ જશે.

ક્યામતના દિવસે શું થશે ?

ક્યામતના દિવસે બધાની નેકીઓ અને બદીઓનો હિસાબ થશે અને તે પ્રમાણે તેમને જઝા કે સજા આપવામાં આવશે.

હિસાબની રીતો જુદી જુદી છે, પરંતુ સૌથી સામાન્ય રીત છે, મીઝાન એટલે કે ત્રાજવાની રીત અને કિતાબ એટલે કે આમાલનામાની રીત.

આ દુનિયામાં દરેકને જન્નત માટે જ બનાવવામાં આવેલ છે. આપણે જો અલ્લાહના હુકમ પ્રમાણે અમલ કરતા રહીએ અને જેનાથી અલ્લાહે આપણને રોક્યા છે તેનાથી દૂર રહીએ તો આપણને બધાયને જન્નત મળી જશે.

સબક 13 : નમાઝની વાજિબ ક્રિયાઓ

નમાઝની બધી ક્રિયાઓમાં અગિયાર વાજિબ ક્રિયાઓ છે. જો આપણે તે બધી વાજિબ ક્રિયાઓ બજાવી લાવીએ તો નમાઝ સહીહ છે.

તે ક્રિયાઓ આ પ્રમાણે છે :

1. નિયત : કોઈ પણ સમયની નમાઝ પઢવાનો 'કુર્બતન ઈલ્લાહ' કરેલો ઈરાદો.
2. તકબીરતુલ ઓહરામ : નમાઝની અંદર પહેલી વખત 'અલ્લાહો અકબર' કહેવું.
3. ક્યામ : ફરઅત માટે ઊભા રહેવું.
4. ફરઅત : ક્યામની અંદર બે સૂરાની તિલાવત અથવા તસ્બીહાતે અર્બઆ.
5. રુકૂઅ : કમ્મરમાંથી નમી જવું.
6. બે સજ્દા : જમીન ઉપર કપાળ, ઘૂંટણ, બન્ને હાથની હથેળીઓ અને બન્ને પગના અંગૂઠા મૂકીને સજ્દો કરવો.

7. ઝિક્ર : **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ** માં અને

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ સજ્દામાં પઢવામાં આવે છે.

8. તશલુદ્દ : બીજી અને છેલ્લી રકાતની અંદર બે સજ્દા કરી લીધા પછી બેઠા બેઠા પઢવામાં આવે છે તે.
9. સલામ : નમાઝની અંદર બેઠા બેઠા સૌથી છેલ્લે જે પઢવામાં આવે છે તે.
10. તરતીબ : તરતીબ એટલે શરીઅત પ્રમાણે ક્રમબદ્ધ તરીકાથી એક પછી એક ક્રિયાઓ બજાવી લાવવી.
11. મુવાલાત : મુવાલાત એટલે કોઈ પણ વકફો કર્યા વગર સતત ક્રિયાઓ બજાવી લાવવી.

સબક 14 : વાજિબ રુક્ન અને વાજિબ ગેરરુક્ન

નમાઝની વાજિબ ક્રિયાઓ બે પ્રકારની છે.

- રુક્ન અને
- ગેરરુક્ન

રુક્ન એટલે નમાઝની એ ક્રિયાઓ કે જે તેનો પાયો છે. જો વાજિબ રુક્ન ક્રિયાઓને જાણી જોઈને કે ભૂલેચૂકેય ઘટાડવામાં કે વધારવામાં આવે તો નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.

ગેરરુક્ન એટલે નમાઝની એ ક્રિયાઓ કે જે નમાઝનો પાયો નથી, પરંતુ તેમ છતાંય વાજિબ છે. જો આવી ક્રિયાઓને જાણી જોઈને ઘટાડવામાં કે વધારવામાં આવે તો નમાઝ બાતિલ છે, પરંતુ ભૂલથી જો તેમને ઘટાડવામાં કે વધારવામાં આવે તો નમાઝ બાતિલ નથી.

નમાઝની રુક્ન અને ગેરરુક્ન ક્રિયાઓ :

રુક્ન	ગેરરુક્ન
નિયત	ફિરઅત
તકબીરતુલ ઓહરામ	ઝિક્ર

કયામ *	તશલ્લુદ
	સલામ
બે સજ્દા	તરતીબ
	મુવાલાત

*નોંધ : કયામની અંદર કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ કયામમાં રુકૂઅમાં જતાં પહેલાં બે ઘડી ચુપચાપ ઊભા રહેવાનું હોય છે, જો કે તેમાં ‘અલ્લાહો અકબર’ કહી શકાય છે. આ કયામ વગર રુકૂઅમાં ચાલ્યા જવાથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.

સબક 15 : નિયત

નિયત એટલે કોઈ પણ કાર્ય કરવાનો ઈરાદો.

નિયત એટલા માટે જરૂરી છે કે ઈસ્લામ આપણને, ખાલી ટેવ છે, એટલા માટે ઈબાદત કરવાની ઈજાઝત આપતો નથી.

ઈસ્લામ આપણને સૂચવે છે કે આપણે જે પણ કાર્ય કરીએ તે સમજી વિચારીને કરીએ. આપણે નમાઝ શરૂ કરીએ તે પહેલાં આપણને ખબર હોવી જોઈએ કે આપણે શું કરવા જઈ રહ્યા છીએ.

નમાઝની નિયત આ વિચારની સાથે જ કરવી જરૂરી છે કે તમે અલ્લાહના હુકમ પ્રમાણે અથવા તો તેની રજા પામવા ખાતર ‘કુર્બતન ઈલલ્લાહ’ નમાઝ પઢી રહ્યા છો.

નિયત માટે અત્યંત જરૂરી બે વસ્તુઓ :

- નિયત અલ્લાહની રજા ખાતર ‘કુર્બતન ઈલલ્લાહ’ નિખાલસતાની સાથે હોવી જોઈએ.

- તમે કઈ નમાઝ પઢી રહ્યા છો તે વાત નિયતમાં કહેવી જોઈએ. બીજી બધી વાતો કે જે તમે નિયતમાં કહી શકો છો તે રકાતની સંખ્યા અને નમાઝ વાજિબ છે કે મુસ્તહબ છે, આ બન્ને બાબતો છે.

સબક 16 : તકબીરતુલ એહરામ

નમાઝની બીજી વાજિબ ક્રિયા તકબીરતુલ એહરામ છે.

આ શબ્દ બે શબ્દોથી બનેલો છે, તકબીર અને એહરામ.

- તકબીર એટલે કે અલ્લાહની મહાનતાનાં વખાણ એટલે કે ‘અલ્લાહો અકબર’ (અલ્લાહ સૌથી મહાન છે.)
- એહરામ એટલે કે એ ક્રિયા કે જે કેટલીક બાબતોને હરામ કરી દે છે.

નમાઝમાં પ્રથમ વખતના ‘અલ્લાહો અકબર’ને તકબીરતુલ એહરામ એટલા માટે કહેવામાં આવે છે કે તેને કહેવાથી નમાઝની અંદર દાખલ થઈ જવાય છે અને તે પછી બધી વસ્તુઓ કે જે નમાઝને બાતિલ કરી નાખે તે આપણા ઉપર હરામ થઈ જાય છે.

તકબીરતુલ એહરામના મસઅલા આ પ્રમાણે છે :

- તેને તેના યોગ્ય સ્વરૂપમાં એટલે કે ‘અલ્લાહો અકબર’ કહીને ઉચ્ચારવી જોઈએ.
- તે અરબી ભાષામાં હોવી જોઈએ.

- તેને ઊભા ઊભા કહેવી જોઈએ. (જો નમાઝી ઊભો રહી શકતો ન હોય તો બેઠા બેઠા કહી શકે.)
- તેને કહેતા સમયે શરીર સ્થિર હોવું જોઈએ.
- એના પહેલાં કે પછી કોઈ શબ્દો જોડી દેવા નહીં. દા.ત., તમારે એક જ શ્વાસમાં આવું ન કહેવું જોઈએ કે “અલ્લાહો અકબર બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ”, અલ્લાહો અકબર તમારે છૂટું પાડીને જ કહેવું જોઈએ.

તકબીરતુલ એહરામ વાજિબ રુક્ન છે. જો તમે તેમાં વધારો કરો તો તમારી નમાઝ બાતિલ થઈ જશે, માટે જો તમે ‘અલ્લાહો અકબર’ બીજી વાર બોલો તો તમારે નમાઝ ફરીથી પઢવી પડશે.

ચર્ચા કરો :

જો કોઈનો ઉચ્ચાર સ્પષ્ટ ન હોય તો તેને તકબીરતુલ એહરામ કહેવાના મસઅલા ક્યા ક્યા છે ?

સબક 17 : ક્યામ

ક્યામ એટલે ઊભા રહેવું.

ક્યામ બે પ્રકારના છે :

- રુક્ન અને
- ગેરુક્ન

રુક્ન ક્યામ :

- તકબીરતુલ ઓહરામ કહેતી વખતે ઊભા રહેવું.
- પહેલાંનો ક્યામે મુત્તસિલ કે જે માં જતાં પહેલાં બિલકુલ થોડી ક્ષણો માટે ઊભા રહેવું તે છે.

ગેરુક્ન ક્યામ :

- પહેલી અને બીજી સ્કાતમાં ઊભા ઊભા બે સૂરા પઢવા.
- ત્રીજી અને ચોથી સ્કાતમાં ઊભા ઊભા તસ્બીહાતે અર્બઆ પઢવી.

ક્યામની અંદર વાજિબ શું છે ?

- ફિજલા તરફ મોઢું કરીને સીધા ઊભા રહેવું.
- ઊભા ઊભા કોઈ વસ્તુનો ટેકો લેવો નહીં.
- પગ પર પૂરા ઊભા રહેવું. તમારી પગની આંગળીઓ ઉપર કે એડીઓ ઉપર નહીં.
- સ્થિર ઊભા રહેવું. જો કે તમારું માથું અથવા તમારા હાથ સ્થિર ન હોય તો કંઈ વાંધો નથી એટલે સુધી કે એમ ન લાગે કે તમે નમાઝ સિવાય બીજું કંઈ કાર્ય કરી રહ્યા છો.

ચર્ચા કરો :

1. જો કોઈ સહારા વગર ઊભો રહી શકતો ન હોય તો તેણે શું કરવું જોઈએ ?
2. જો કોઈ માણસ બિલકુલ અપાહિજ છે તો તેણે સૂતાં સૂતાં નમાઝ કેવી રીતે પઢવી ? અને તથા સજ્દા કેવી રીતે બજાવી લાવવા ?

સબક 18 : નમાઝની અંદર કિરઅત

કિરઅત એટલે તિલાવત કે પઢવું.

કિરઅત નમાઝની વાજિબ ગેરુક્ન ક્રિયા છે.

વાજિબે ગેરુક્ન એટલે કે જો તમે ભૂલથી છોડી દો તો નમાઝ સહીહ છે, પરંતુ જો જાણી જોઈને છોડી દો તો નમાઝ બાતિલ છે.

કિરઅતના મસઅલા આ પ્રમાણે છે :

- દરેક રકાતની અંદર કયામમાં કિરઅત વાજિબ છે.
- પહેલી અને બીજી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ અને બીજો કોઈ સૂરો પઢવો વાજિબ છે.
- ત્રીજી અને ચોથી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ અથવા તસ્બીહાતે અર્બઆ પઢવી વાજિબ છે.

તસ્બીહાતે અર્બઆ : એટલે કે અલ્લાહના નામની ચાર તસ્બીહો, જે આ પ્રમાણે છે.

- સુબહાનલ્લાહે, પહેલી તસ્બીહ
- વલ્હમ્દોલિલ્લાહે, બીજી તસ્બીહ

- વ લા ઈલાહા ઈલ્લાલાહો, ત્રીજી તસ્બીહ
- વલ્લાહો અકબર, ચોથી તસ્બીહ.

બે મસઅલા :

1. સૂરએ હમ્દ પૂરો કર્યા પછી અલ્હમ્દોલિલ્લાહે રબ્બુલ આલમીન કહેવું મુસ્તહબ છે.
2. સૂરએ ઈબ્લાસ પૂરો કર્યા પછી **كَذَٰلِكَ اللَّهُ رَبِّي** (આવો છે અલ્લાહ મારો રબ) કહેવું મુસ્તહબ છે.

ચર્ચા કરો :

- નમાઝમાં સૂરએ હમ્દ પછી કઈ ચાર સૂરતોની બે જોડી છે કે જેમને બન્ને સાથે પઢવી જોઈએ ? પરંતુ તેમને એક સૂરો ગણવામાં આવ્યો છે ?
- કેવા સંજોગોમાં નમાઝની પહેલી બે રકાતોમાં આપણે ફક્ત સૂરએ હમ્દ પઢી શકીએ અને બીજા સૂરાને પઢવાની જરૂર નથી ?

સબક 19 : કુનૂત

કુનૂત એટલે અલ્લાહ પાસે નમ્રતાભરી દુઆ.

કુનૂત :

- અલ્લાહ પાસે દુઆ માગવા માટે હાથ ઉઠાવવાને કુનૂત કહેવામાં આવે છે.
- નમાઝ વાજિબ હોય કે મુસ્તહબ કુનૂત બધાની અંદર મુસ્તહબ છે.
- બીજી રકાતમાં પહેલાં પઢવામાં આવે છે.

કુનૂત પઢતી વખતે આટલી બાબતો મુસ્તહબ છે :

- તમારા હાથને તમારા ચહેરાની સામે રાખો.
- તમારી હથેળીઓને આસમાન તરફ રાખો.
- બન્ને હાથ અને આંગળીઓ આપસમાં ભેગા રાખો.
- કુનૂત પઢતી વખતે હથેળી તરફ જુઓ.

કુનૂત માટેની કોઈ ખાસ દુઆ નથી, ફક્ત **سُبْحَانَ اللَّهِ** જ કહી દેવું કાફી છે.

સબક 20 : રુકૂઅ

નમાઝનું વાજિબ રુકન છે. જો કરવાનું છોડી દઈએ અથવા એક નો વધારો કરી દઈએ, પછી તે ભૂલથી હોય કે જાણી જોઈને, તો નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.

રુકૂઅની સ્થિતિ પુરૂષો માટે :

- ઘૂંટણને પાછળ ધકેલી દો.
- પીઠને સીધી રાખો.
- ગરદનને પીઠ જેટલી ઊંચાઈએ લાવી દો.
- બન્ને પગ વચ્ચે નજર રાખો.
- ની અંદર દુરુદ શરીફ પઢવું મુસ્તહબ છે.

રુકૂઅની સ્થિતિ સ્ત્રીઓ માટે :

- પોતાના હાથ ઘૂંટણ કરતાં ઊંચા રાખો.
- ઘૂંટણને પાછળની તરફ ધકેલે નહીં.

રુકૂઅની અંદર આ પ્રમાણે કરી શકાય :

- **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ** ત્રણ વખત પઢવું.
- જો સમય ઓછો હોય તો **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ** એક વખત કહેવું અને

સમય બિલકુલ ઓછો હોય તો **سُبْحَانَ اللَّهِ** એક વખત પણ પઢી શકાય.

રુકૂઅના ઝિક્રના મસઅલા આ પ્રમાણે છે :

- ઝિક્ર અરબીમાં હોવો જોઈએ.
- સતત પઢવો જોઈએ.
- દરેક શબ્દનો ઉચ્ચાર સ્પષ્ટ રીતે કરવો જોઈએ.

રુકૂઅમાં જવાના અને તેમાંથી ઊભા થવાના મસઅલા :

- માં જતાં પહેલાં સીધા અને સ્થિર ઊભા રહેવું.
- નો ઝિક્ર પઢતા સમયે તમારું શરીર સ્થિર હોવું જોઈએ. તમારું શરીર સ્થિર ન થઈ જાય ત્યાં સુધી તમારે ઝિક્ર પઢવાનું શરૂ ન કરવું જોઈએ.
- પછી અને સજ્દામાં જતાં પહેલાં સીધા અને સ્થિર ઊભા રહેવું જોઈએ.

સબક 21 : સજ્દા

દરેક રકાતની અંદર બે સજ્દા વાજિબ છે. બન્ને સજ્દા મળીને નમાઝનું એક વાજિબ રુક્ન બને છે.

જો તમે જાણે અથવા અજાણે બન્ને સજ્દા કરવાનું ભૂલી જાઓ અથવા બીજા બે સજ્દાનો વધારો કરી દો તો તમારી નમાઝ બાતિલ છે.

પરંતુ જો તમે જાણી જોઈને નહીં, પણ ભૂલથી એક સજ્દો કરવાનું ભૂલી જાઓ અથવા એક સજ્દાનો વધારો કરો તો તમારી નમાઝ સહીહ છે.

પરંતુ જાણી જોઈને એક સજ્દાને ન બજાવી લાવવું અથવા એક સજ્દાનો વધારો કરી દેવો તે નમાઝને બાતિલ કરી નાખે છે.

સજ્દાની સ્થિતિ :

સજ્દાની અંદર તમારા શરીરનાં સાત અંગો જમીનને અડકવાં જોઈએ. તે આ પ્રમાણે છે :

- કપાળ

- બન્ને હથેળીઓ
- બન્ને ઘૂંટણ
- બન્ને પગના અંગૂઠા

જે વસ્તુ ઉપર સજ્જો કરવો જાઈએ છે તે વસ્તુ ઉપર ફક્ત કપાળ અડી રહે તો સજ્જો જાઈએ છે.

સજ્જાનો ઝિક :

સજ્જામાં જે પઢવામાં આવે છે તેને ઝિક કહેવાય છે. સજ્જાના ઝિકમાં અને ના ઝિકમાં ફક્ત એક શબ્દનો તફાવત છે. તે આ પ્રમાણે છે.

- **الْأَعْلَى** (સજ્જામાં પઢવું) **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ**
- **الْعَظِيمِ** (માં પઢવું) **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ**

સજ્જામાં જવા અને તેમાંથી નીકળવાના ક્રમ આ પ્રમાણે છે :

- પહેલા સજ્જામાં જતાં પહેલાં સીધા અને સ્થિર ઊભા રહેવું.
- સજ્જાનો ઝિક પઢતી વખતે સ્થિર રહેવું.

- સજ્જદાની સ્થિતિમાં જતાં પહેલાં અને સ્થિર થઈ ગયા પહેલાં ઝિક્ર શરૂ કરવો જોઈએ નહીં.
- જો તમે જાણી જોઈને તમારું શરીર સ્થિર થાય તે પહેલાં ઝિક્ર પઢવાનું શરૂ કરી દો અથવા તો ઝિક્ર પઢતાં પઢતાં માથું ઊંચું કરી દો તો તમારી નમાઝ બાતિલ છે.
- પહેલો સજ્જદો કરી લીધા પછી બેસો, થોડી રાહ જુઓ અને પછી બીજા સજ્જદામાં જાઓ.
- બીજા સજ્જદામાં ફરીથી ઝિક્ર પઢો અને ધ્યાન રાખો કે તમારું શરીર સ્થિર છે અને તમે સજ્જદાની સ્થિતિમાં પહોંચતા પહેલાં ઝિક્ર પઢવાનું શરૂ કરી દીધું નથી.
- બીજા સજ્જદામાંથી બહાર આવીને બેસી જાઓ અને પછી નમાઝને આગળ વધારો.

સજ્જદો નમાઝનું સૌથી પાક અંગ છે.

જે વસ્તુઓ ઉપર સજ્જદો કરવો જાઈએ છે તે આ પ્રમાણે છે :

- શુદ્ધ માટી
- તે દરેક વસ્તુ કે જેને ખાવામાં આવતી નથી કે પહેરવામાં આવતી નથી.
- તે બધી વસ્તુઓ કે જે જમીનમાં ઊગે છે. દા.ત., લાકડું અને પાંદડાં

સજ્જદાનું મહત્વ :

અલ્લાહ સિવાય કોઈને પણ સજ્જદો કરવો હરામ છે, માટે જ્યારે આપણે આપણા અઈમ્મા (અ.)ના રોઝા પર જતી વખતે દરવાજા પર માથું ટેકવીએ તો યાદ રાખવું જોઈએ કે આપણે અઈમ્મા (અ.)ની ઈબાદત નથી કરી રહ્યા, પરંતુ આપણે અલ્લાહનો શુક્ર અદા કરવા માટે અને અઈમ્મા (અ.)ની શક્ષાઅત હાંસિલ કરવા માટે સજ્જદો કરી રહ્યા છીએ.

ખાકે શિક્ષા :

સજ્જદો કરવા માટેની માટીમાં સૌથી વધારે ફઝીલત કરબલામાં હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)ના હરમશરીફની માટીને મળેલી છે.

આ માટીને ‘તુર્બતુલ હુસૈનીયા’ અથવા ‘ખાકે શિક્ષા’ કહેવામાં આવે છે. આ માટી એટલા માટે પાક છે કે તેની અંદર કરબલાના શહીદોનું લોહી સમાયેલું છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હયાતીમાં તેમનાં બેટી હઝરત બીબી ફાતેમા ઝહરા (સ.)એ હઝરત હમ્ઝા ઈબ્ને હઝરત અબ્દુલ મુત્તલિબની કબર મુબારકમાંથી માટી લઈને તેની તસ્બીહ બનાવી હતી. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સમયમાં હઝરત હમ્ઝાને ‘સૈયદુશ્શોહદા’ કહેવામાં આવતા હતા.

સબક 22 : તશલુદ

તશલુદ એટલે શહાદત અથવા ગવાહી આપવી.

દરેક નમાઝની બીજી અને છેલ્લી રકાતમાં બે સજ્દા કરી લીધા પછી જે પઢવામાં આવે છે તેને તશલુદ કહેવાય છે.

- તશલુદ વાજિબ છે.
- નમાઝની ગેરરુક્ન ક્રિયા છે.
- બે રકાતની નમાઝમાં છેલ્લી રકાતના બીજા સજ્દા પછી એક વખત પઢવું વાજિબ છે.
- ત્રણ અથવા ચાર રકાતની નમાઝમાં બીજી રકાતના બીજા સજ્દા પછી એક વાર અને છેલ્લી રકાતના બીજા સજ્દા પછી એક વાર, એમ બે વાર પઢવું વાજિબ છે.

તશલુદ આ પ્રમાણે છે :

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ

إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ
عَلٰى اِبْرَاهِيمَ وَّآلِ اِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

સબક 23 : સલામ

- સલામ નમાઝનો છેલ્લો વાજિબ ભાગ છે.
- સલામ નમાઝનો ગેરરુક્ન ભાગ છે.
- સલામ છેલ્લી સ્કાતના તશલુદ પછી વાજિબ છે.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ،

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

સલામ પઢતી વખતે નીચેની બાબતોનું ધ્યાન રાખો :

- બેસવું.
- સ્થિર રહેવું, હલનચલન કરવું નહીં.
- છેલ્લી સલામ પઢો અને છેલ્લી સલામ આ મુજબ છે :

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

સલામ પઢવાથી તમે નમાઝમાંથી બહાર આવી જાઓ છો એટલે એ બધી વસ્તુઓ કે જે તકબીરતુલ એહરામ કહેવાથી તમારા ઉપર હરામ થઈ ગઈ હતી તે બધી વસ્તુઓ પાછી હલાલ થઈ જાય છે.

સબક 24 : તરતીબ અને મુવાલાત

નમાઝની વાજિબાતમાં તરતીબ અને મુવાલાત છે.

તરતીબ એટલે ક્રિયાઓનો સાચો ક્રમ. મુવાલાત એટલે સાતત્ય અને ક્રિયાઓનો પ્રવાહ.

જરૂરી છે કે નમાઝનો દરેક ભાગ તેના યોગ્ય ક્રમે જ અદા કરો. નમાઝની દરેક ક્રિયાઓ એક પછી એક ગેરજરૂરી વકફા વગર ચાલતી રહેવી જોઈએ.

તરતીબ અને મુવાલાત મુસલમાનને શિસ્તબદ્ધ કરે છે.

સબક 25 : ગુસ્લનો પરિચય

ગુસ્લ એટલે શરીરને ધોવા માટે નાહવું.

ગુસ્લ બે પ્રકારનાં છે :

- વાજિબ અને
- સુન્નત

ગુસ્લની શરતો આ પ્રમાણે છે :

- પાણી પાક, ખાલિસ અને મુબાહ હોવું જોઈએ.
- ગુસ્લ કરવાની જગ્યા મુબાહ હોવી જોઈએ.
- કુર્બતન ઈલલાહની નિયત હોવી જોઈએ.
- ગુસ્લ કોઈની પણ મદદ લીધા વિના કરવું જોઈએ.
- બધી અડચણોને દૂર કરી દેવી જોઈએ.

યાદ રાખો કે આટલી બાબતો જરૂરી છે :

- ગુસ્લ કરતાં પહેલાં તમારા શરીરને પાક કરવું.

- શરીરને ઉપરથી નીચે તરફ ધોવું.
- ગુસ્લે તરતીબીની અંદર ક્રિયાઓ વચ્ચે વકફો કરવો જાઈઝ છે.

ગુસ્લ કરવાની પધ્ધતિ બે પ્રકારની છે :

- ગુસ્લે તરતીબી
- ગુસ્લે ઈર્તેમાસી

ગુસ્લ કેવી રીતે કરવું ?

ગુસ્લની બે પધ્ધતિઓ છે.

1. ગુસ્લે તરતીબી

ગુસ્લના તબક્કા અને ક્રમ :

- પહેલો તબક્કો - નિયત
- બીજો તબક્કો - માથાથી લઈને ગરદન સુધી ધોવું.
- ત્રીજો તબક્કો - તે પછી આખું શરીર ધોવું.

આખું શરીર બે તબક્કામાં ધોવું બહેતર છે.

- પહેલો તબક્કો - શરીરનો જમણો ભાગ ધોઈ લો અને સાથે સાથે તમારી શર્મગાલને પણ ધોઈ લો.
- બીજો તબક્કો - શરીરનો ડાબો ભાગ ધોઈ લો અને સાથે સાથે તમારી શર્મગાલને પણ ધોઈ લો.

2. ગુસ્લે ઈર્તેમાસી

એકી સાથે અથવા તબક્કાવાર ડૂબકી મારવી.

ગુસ્લે ઈર્તેમાસી આખા શરીરને એક સાથે ધોઈ નાખીને કરવામાં આવે છે અને આવું ફક્ત નદીમાં, સમુદ્રમાં કે હોઝમાં આખા શરીરને ડૂબાડીને કરી શકાય છે.

જ્યારે તમે એકી સાથે ગુસ્લે ઈર્તેમાસી કરવાનું ઈચ્છો તો ધ્યાન રાખો કે પાણી તમારા શરીરના દરેક ભાગમાં એક જ સમયે પહોંચી જાય, પરંતુ જો તમે ગુસ્લે ઈર્તેમાસીને તબક્કાવાર કરવાનું ઈચ્છો તો આ બાબતો જરૂરી છે :

- તમારું આખું શરીર ગુસ્લની શરૂઆત કરતાં પહેલાં પાણીની બહાર હોવું જોઈએ.
- પછી ગુસ્લની નિયત સાથે તમારે તમારા શરીરને તબક્કાવાર પાણીમાં ડૂબાડવું જોઈએ.

સબક 26 : નજસતનો પરિચય

નજસત એટલે એ વસ્તુઓ કે જેને શરીર અસ્વચ્છ માને છે. નજસત પોતે પણ અસ્વચ્છ હોય છે અને તેને અડકવાથી બીજી વસ્તુ પણ અસ્વચ્છ થઈ જાય છે.

કોઈ પણ વસ્તુ ત્યારે જ નજિસ થાય કે જ્યારે તે કોઈ અન્ય નજિસ વસ્તુના સંપર્કમાં આવે અને નજસત ત્યારે જ ફેલાય કે જ્યારે તે બન્ને વસ્તુમાંથી કોઈ એક વસ્તુ ભીની હોય, માટે તે નજસત કે જે સૂકી છે, તે બીજી વસ્તુઓને નજિસ કરી શકતી નથી.

કેટલીક નજસતો આ પ્રમાણે છે :

- પેશાબ
- પાયખાનું
- લોહી
- મય્યત
- સુવ્વર
- કાફિર
- કૂતરો

સબક 27 : પાયખાનામાં જવા આવવાના આદાબ

મુસ્તહબ બાબત :

પાયખાનામાં દાખલ થતી વખતે પહેલાં ડાબો પગ મૂકવો મુસ્તહબ છે અને બહાર નીકળતી વખતે જમણો પગ મૂકવો મુસ્તહબ છે.

હરામ બાબત :

પાયખાનામાં બેસતી વખતે કિબ્લા તરફ મોઢું કે પીઠ કરવી હરામ છે. જો તમારું પાયખાનું કિબ્લાની દિશામાં હોય તો થોડા ત્રાંસા થઈને બેસો.

પેશાબ કર્યા પછી નજસતને પહેલાં ધોઈ નાખો, પછી લોટામાંથી પાણી નાખતા હો તો બે વાર ધુઓ અને ત્રણ વાર ધોવું વધારે સારું છે. જો પાઈપમાંથી પાણી નાખતા હો તો એક વાર ધોઈ લેવું કાફી છે.

મકરૂહ બાબત :

- ઊભા ઊભા પેશાબ કરવો મકરૂહ છે.
- પેશાબ અથવા પાયખાનું કરવા જવામાં મોડું કરવું મકરૂહ છે.

- જો તેનાથી તમારી તબિયત બગડી જતી હોય તો મોડું કરવું હરામ છે.

વાજિબ બાબત :

પાયખાનું કરી લીધા પછી પાણી અથવા કાપડ અથવા કાગળ વડે સફાઈ કરી શકાય. જો કાગળ અથવા કાપડનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો ઉપયોગ કરતાં પહેલાં તે પાક હોવા જોઈએ અને કોરા હોવા જોઈએ.

ત્રણ જુદા જુદા કાગળના ટુકડા વાપરવા વાજિબ છે. જો તેના પહેલાં જ શરીર સાફ થઈ ગયું હોય તો પણ, પરંતુ જો ત્રણ ટુકડા વાપરી લીધા પછી પણ શરીર સાફ ન થયું હોય તો સાફ થઈ જાય ત્યાર સુધી નવા ટુકડા લઈ લો.

સબક 28 : અહકામુલ ઈસ્તિબરા

ઈસ્તિબરા શું છે ?

ઈસ્તિબરા એક મુસ્તહબ ક્રિયા છે કે જે પુરૂષો પેશાબ કરી લીધા પછી કરે છે. તે એટલા માટે કરવામાં આવે છે કે પેશાબની જગ્યામાં જરાય પેશાબ વધેલો ન રહે.

યાદ રાખો કે પેશાબ નજિસ છે અને જો તમે તમારી સફાઈ વ્યવસ્થિત રીતે નહીં કરો તો તમારાં કપડાં અને શરીર નજિસ થઈ શકે છે અને નજસતની પરિસ્થિતિમાં નમાઝ સહિતના તમારા કોઈ પણ આમાલ કબૂલ નહીં થાય.

યાદ રાખો કે ઈસ્લામ એક જ એવો મઝહબ છે કે જેમાં નમાઝને પાંચ સમયે (નમાઝ સંયુક્ત પઢી લે તો ત્રણ સમયે) વાજિબ કરવામાં આવી છે. તો એક નમાઝ પૂરી કરી લીધા પછી બીજી નમાઝનો સમય આવવાનો જ છે, માટે પોતાને દરેક સમયે પાક રાખો.

ઈસ્તિબરા કરવાની રીત :

- જો પેશાબ કરી લીધા પછી પાંપાનાની જગ્યા પણ નાપાક થઈ ગઈ હોય તો તેને પહેલાં પાક કરી લેવી.

- એ પછી પાયખાનાની જગ્યા અને પેશાબની જગ્યા વચ્ચેના ભાગને ડાબા હાથની વચલી આંગળી વડે ત્રણ વાર દબાવવું.
- એ પછી પેશાબની જગ્યા ઉપર અંગૂઠો મૂકીને અને અંગૂઠાની પાસેની આંગળીને પેશાબની જગ્યાની નીચે મૂકીને ખત્ના કરેલી જગ્યા સુધી ત્રણ વાર દબાવો.
- છેલ્લે પેશાબની જગ્યાના સૌથી આગળના ભાગને ત્રણ વાર ઝાટકો, તે પછી પેશાબની જગ્યાને બે વાર ધોવી વાજિબ અને ત્રણ વાર ધોવી મુસ્તહબ છે.

ઈસ્તિબરા કરવાના ફાયદા :

1. જો ઈસ્તિબરા કરી લેવામાં આવે અને પછી પેશાબની જગ્યામાં પાણી જેવું નીકળે તો પછી તમને ખબર ન હોય કે તે વસ્તુ પેશાબ છે કે નહીં, તો ય તમે પાક છો અને તમારી તહારત તૂટતી નથી. તે એટલા માટે કે પેશાબ કરી લીધા પછી ઈસ્તિબરા કરી લેવામાં આવ્યો હતો.
2. જો ઈસ્તિબરા ન કરી લેવામાં આવે તો પછી પાછળથી પેશાબની જગ્યામાંથી પાણી જેવું નીકળે તો તમારે માની લેવું જોઈએ કે તે વસ્તુ પેશાબ છે, માટે તમારે ફરીથી સફાઈ કરી લેવી પડશે.

સબક 29 : તહારતનો પરિચય

મુતલહેરાત :

મુતલહેરાત એવી વસ્તુઓને કહેવાય છે કે જે નજિસ વસ્તુઓને પાક કરી દે છે. કુલ બાર પ્રકારની મુતલહેરાત છે, પણ સૌથી વધારે ઉપયોગમાં આવતી મુતલહેરા પાણી છે.

પાણી બે પ્રકારનું હોય છે :

- ખાલિસ એટલે કે શુધ્ધ પાણી.
- મુઝ્અફ્ એટલે કે મિશ્રિત પાણી.

ખાલિસ પાણી તેને કહેવાય છે :

- જે તેના રંગમાં, સ્વાદમાં કે સુગંધમાં બદલાયેલું ન હોય.
- તે નજિસ વસ્તુને પાક કરી શકતું હોય. દા.ત., નળનું પાણી.

મુઝ્અફ્ પાણી તેને કહેવાય છે :

- જેમાં રંગ, સ્વાદ અથવા સુગંધ બદલાઈ ચૂકેલી હોય.
- તે નજિસ વસ્તુને પાક કરી શકતું ન હોય.

- અને નજસતના સંપર્કમાં આવીને પોતે પણ નજિસ થઈ શકતું હોય. દા.ત., લીંબુ પાણી.

પાણી નજિસ વસ્તુઓને નીચેની શરતો મુજબ પાક કરી શકે છે :

- પાણી શુદ્ધ હોય, મિશ્રિત ન હોય.
- પાણી પાક હોય.
- નજિસ વસ્તુને ધોયા પછી પાણી મુઝ્અફ ન થઈ જતું હોય
- નજિસ વસ્તુના કણ પાણીમાં દેખાતા ન હોય.